

Ocene

Ljudski koledarji za l. 1927. 1. Koledar Družbe sv. Mohorja na Prevaljah. — 2. Velika pratika Vodnikove družbe v Ljubljani. — 3. Koledar Goriške Mohorjeve družbe. — 4. Koledar Goriške Matice.

Za koledar, namenjen najširšim plastem naroda, se je izcimil tip, ki naj zadosti dvema potrebama: nudi naj časomer za eno leto, z vsemi prazniki in drugimi važnimi dnevi, ki jih človek, živeč v dani kulturni skupini, ne sme prezreti, poleg tega pa naj vsebuje vrsto poučnih in zabavnih spisov ter posebno pregled najvažnejših dogodkov zadnjega leta. Prvi, pratikarski del, zahteva že od nekdanj posebnost, lepšo, če le mogoče umetniško opremo. Tudi zunanjščina zahteva temu primerno obliko in obleko. Ako primerjamo pratikarski del in zunanjščino naših ljudskih koledarjev, moramo brez obotavljanja priznati prvenstvo koledarju Mohorjeve družbe na Prevaljah. Opremila ga je Helena Vurnik čisto grafično moderno. Ploskovitost, torej absolutna ornamentalnost, je vrhovno načelo, pri tem pa je umetnici uspelo, da je med vsemi podala največ vsebine. Vsebina je pri tem strogo koledarska: solnce z dvanajsterimi meseci v obliki belih golobčkov in brez konca se pojavljajoči fenomen solnčnega vzhoda, dne. Tudi znotraj vlada ista barva, posneta po barvah slovenske trobojnice. Vse je vklenjeno v trden tiskarsko grafičen okvir; vsak mesec ima dekorativno »glavo«, katere vsebina predstavlja največji praznik tistega meseca. Grafična razdelitev mas, preglednost in estetska uravnovešnost so odlike te res popolne pratike. — Velika pratika je opustila literarno vsebinskost in naslovno stran in glave mesecev oblikovala samo dekorativno iz samih vaz s cveticami, prestiliziranih v plosk ornament. Tiskarsko grafična stran je očitno posneta po Mohorjevem koledarju, kakor tudi oblika knjige. Prednost te pratike je, da je tiskana vsaj na srednje lep papir, dočim je Mohorska tiskana na neokusen papir slabe kvalitete in ne moremo, da ne bi grajali z ozirom na umetniško solidnost zasnove take brezbriznosti do knjige, katere pomen je za založbo izrazito reprezentativen. — Koledar Goriške Mohorjeve družbe je opremil Saša Šantel v črno-rdečem tisku. Naslovna stran predstavlja patrona družbe in okvir po motivih narodnih vezenin s cvetlično ornamentiko. Vsak mesec ima okvir iz istih motivov in glavo, ki predstavlja enega glavnih primorsko slovenskih krajev. Ideja podati te slike in tudi njih izvedba je najboljša na ti opremi. Ljudska ornamentika pa je porabljena nerodno; oblika okvirov je prisiljena in naravnost nelepa, gotovo pa nesmotrna, kar bi morala biti predvsem. Vsa slabost se razkrije že v naslovni strani. — Na zadnjem mestu je koledar Goriške Matice. Glave so narejene po risbah slikarja Bucika. Kot dekoracija bi učinkovale mogoče bolje, če bi bil spodnji tiskarsko grafični del vsaj malo njim prilagojen; predvsem bi moral dobiti močen črtni razpored kakor ga ima Mohorjev koledar. Glave so vsebinsko zasnovane čisto tradicionalno v obliki triptiha, čigar sreda predstavlja glavno kmečko delo dotičnega meseca, eno krilo tradicionalni znak zodiaka, drugo pa popularnega svetnika dotičnega meseca. Naslovna stran s čitajočo pastirico v goriški pokrajini ter trtno ornamentiko, je delo Fr. Kopača,

a po izvedbi tako diletantska, da je škoda trobarvnega tiska, s katerim je izvršena. — Poučni del je v osnovnih potezah pri vseh soroden: običajni pregled dogodkov zadnjega leta, razna aktualna praktična, zdravstvena in pravna navodila, životopisi v zadnjem letu umrlih kulturnih delavcev ter poučni članki iz zgodovine, geografije, novih iznajdb in nekaj leposlovnih sestavkov. Vsak teh koledarjev po svoje na več ali manj očit način dokumentira v teh sestavkih svoj kulturni program; kar se tiče ekonomije, premišljene izbire sestavkov in važnega utilec cum dulci, moramo zopet dati prednost Mohorjevemu koledarju, katerega ureditvi se pozna večja roka. Že Kolednik je res srečna misel in vrši neprisljčno reklamno delo. S. Kranjc riše zgodovino Slovencev na podlagi koledarskih dat, kar je gotovo »koledarski« in res poučen članek. Priznati treba, da naš Mohorjev prosvetni del koledarja zadovoljuje. — Vodnikova pratika je v tem delu precej ekonomična; poudarek je na pouku in leposlovja sploh ne prinaša. Prav zato se opazi utrujajoča enoličnost, ki malo priporoča celoletni priročnik. — Izredno bogat vsebine, četudi daleč ne tako ekonomičen v porabi sredstev, kakor ona dva je koledar Goriške Mohorjeve družbe. Urednik V. Belè ima očitno namen nuditi svojim čitateljem, ki niso tako preskrbljeni z vsakovrstnim čtivom kakor v naši Jugoslaviji, kar največ raznovrstnega gradiva, tako da je ta koledar neke vrste poljuden almanah za Goričane. Gradivo je razporejeno po skupinah. Pod »Naši možje« riše življenje škofa M. Ravniharja, skladatelja J. Kocjančiča, J. Leban priobčuje spomine na Gregorčiča, R. K. riše življenje bratov Avgusta, Antona in Janka Lebana. Slede A. M. Slomšek, Ivan Cankar in dr. Jož. Kržišnik. »Iz minulih časov« poroča o potovanjih žige Herbersteina v Rusijo, Fr. Rupnik opisuje boj med Avstrijci in Francozi pri Razdrtem, V. Belè priobčuje zgodovinske drobtinice iz kanalske župnije. Važna je rubrika Naša zemlja, ki je posvečena lokalni zgodovini. Sledi Leposlovje, katerega glavna prispevka sta Fr. Milčinskega Posojilo in Iv. Cankarja Njen grob. Nadaljnji oddelki pripovedujejo o borbi za severni tečaj, o pomoči pri nezgodah, o prosvetnem delu na Goriškem, o kmečki hiši, poseben oddelek je namenjen dekletom in mladini, katoliški cerkvi, letopisu za l. 1926. in gospodarstvu. Slovenska krajevna imena v uradnem italijanskem prevodu zaključujejo ta del.

Najmanj uravnovešen je koledar Goriške Matice. Na čelu prinaša članek št. Ž., Ob dvajsetletnici smrti Simona Gregorčiča. Način, kako je ta članek napisan, moramo odklanjati, ker razpravlja o človeku in pesniku Gregorčiču kakor bi širšim plastem namenjeni koledar ne smel. O pesniku in človeku Gregorčiču, o njegovem pomenu, o njegovih umetniških kvalitetah, kar bi tak članek moral v prvi vrsti podati, tu ni besede, pač pa se podrobno razpravlja o njegovem sporu z Mahničem, ki navadnega čitatelja presneto malo zanima. Dogodke in dejstva predstavlja dosledno v tendiciozni luči ter mu je prebuditelj katoliške misli med Slovenci, ki sta jo povzročila Missia in Mahnič, obžalovanja vreden bratovski prepir, ki je vezal naše narodne sile; in vendar je danes vsakemu nepristranskemu motrilcu znano, da pomenja ta pokret z vzporednim, če tudi

ne ž njim vzročno zvezanim razmahom umetniške znanstvene in literarne kulture med Slovenci eno največjih potenciranj in razgibanj naše dotlej speče notranje sile v naši zgodovini sploh. Noben koledar ni prinesel tako nekoledarsko pisanega in omejeno tendencioznega spisa kakor je ta. Tudi sicer je ta koledar najslabše urejen med vsemi in se zdi, da uredništvu manjka pravo merilo o tem, kaj spada v koledar in kam je treba usmeriti njegovo vsebino.

Frst.

Prejeli smo v oceno:

Knjige Goriške Matice za l. 1927:

1. Koledar G. M. za l. 1927. (8. letnik.)

2. Naši kraji v preteklosti. Zgodovinske črtice na podlagi Rutarjeve Zgodovine Tolminskega in Grudnove Zgodovine slovenskega naroda.

3. Dr. Just Bačar: Zdravje in bolezen v domači hiši. I. del: Sestava, delovanje in nega človeškega telesa. Ilustrirano.

4. Damir Feigel: Pasja dlaka. Roman.

5. France Bevk: Brat Francišek.

Izabrane pjesme i novele R. F. Magjera so izšle za 25 letnico pisateljevega književnega delovanja pod naslovom »Iz prošlosti i sadašnjosti«. Okrašene so z risbami S. Šantla, J. Rocha, M. D. Gjurića in H. Reymanove.

Narodna enciklopedija SHS. Sv. 14. Kuhačević—Lisinski. Izdaja Bibliografski zavod d. d., Zagreb.

Narodna enciklopedija SHS. 15. zv. Liska do Marija Bistrice. Izdaja Bibliografski zavod d. d., Zagreb, Gundulićeva ulica 29.

Narodna enciklopedija SHS, zv. 16. Marija Paleologina do Mijolović. Izdaja Bibliografski zavod d. d., Zagreb.

Dr. Izidor Cankar: Uvod v umevanje likovne umetnosti. Založila Narodna galerija. Komisijska založba »Nove založbe« v Ljubljani, 1926.

Gasparijeve razglednice. Učiteljska tiskarna je izdala serijo razglednic z narodnimi motivi, ki jih je narisal Maks Gaspari. Serija obsega 6 kosov za 6 Din. Motivi so Slovenec, Lepa Vida, Mlada Breda, Pomlad in Kmetska svatba.

Revček Andrejček. Ljudska igra v 5 dejanjih. Za slovenske odre priredil Adolf Robida. Ljudski oder, IX. zvezek, Jugoslovanska knjigarna, 1926.

O slovanském sjednocení. Praha, 1926. Izdal »Polit. klub. Omladináru devadesátníků«. Knjižica obsega referate prof. Dimitrija Michalčeva, M. Murka, Marjana Szykowskega, E. Spektorkega, Fr. Táboreskega in A. Hajna.

Martin Štular: Sveti Stanislav Kostka, Vzor krščanski mladini. Za 200 letnico kanonizacije 1726 do 31. decembra 1926. Založil »Glasnik«, Ljubljana, 1926.

Kosta Strajnić: Svetosavski hram. Javni apel zvaničnim faktorima srpske crkve i jugoslovenske države. Beograd, 1926. S. B. Cvijanović.

Narodna starina, zvezek 10. Uredil Jos. Matasović, Zagreb, 1926. Iz vsebine: Dr. Fr. Fan-

cev, Liturgijsko obredne igre u zagrebačkoj stolnoj crkvi. — Gj. Szabo, Zagrebačke građevine XVII. stol. — Dr. J. Matasović, Zagrebački kućni namještaj polovinom 18. stol. — Dr. B. Širola: Stara hrvatska muzička nastojanja. — Vl. Tkalčić, Seljačke nošnje u području Zagrebačke gore. — J. Matasović, Kulturno-istorijska izložba grada Zagreba, g. 1925. — Ivančanin, Metropolitanska knjižnica u Zagrebu.)

Marija Grošljeva: Čebelica Brenčelica. Za deco. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1926.

Dr. Fr. Bradač: Latinsko-slovenski slovar. Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana, 1926. Obsega besedni zaklad Cezarja, Cicerona, Cattulla, Curtija, Horacija, Livija, Nepota, Ovidija, Plinija, Properca, Salustija, Tacita, Tibulla, Vergilija ter izbranih del Plauta in Terencija. Ta slovar je šolskim krogom dobrodošel, ker se je izdaja Wiesthallerjevega latinsko-slovenskega slovarja vsled finančnih neprilik zakesnila.

Guy de Maupassant: Povesti iz dneva in noči. Preložil Janko Tavzes. Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1926.

Hermann Weisser: Die deutsche Novelle im Mittelalter.

Literaturwissenschaftliches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft. In Verbindung mit Josef Nadler und Leo Wiese herausgegeben von Günther Müller. I. zv. Ta prvi zvezek vsebuje prispevke, ki se pečajo v prvi vrsti z literaturo renesanse, baroka in romantike.

Maria Batzer: Müslin. Eine Mäusegeschichte. (Kinderfreude, X. B.) Herder. Prijetno zajemljiva zgodba, kako je živela mlada »cerkvena« miš. Neprisiljeno vzgojna, brez pesniškega vonja iz šole za šolo.

Victoria Roer: Blauhörschen und Rotröckchen. Eine lustige Luftballongeschichte. Herder. Robinzonada s prav omejenim domiselkom o dveh pobeglih zračnih mehurkah. Slike bi hotele biti tradicija klasičnega nemškega mladinstva, pa niso nego kopija.

Hermann Wendel: Aus der Welt der Südslaven. Politisches, Historisches, Sozialistisches, nebst zwei Südslavienfahrten und Nachdichtungen südslavischer Lyrik. J. H. W. Dietz. Nachf. Berlin, 1926.

Dr. P. Stirnšek: Orožje v jugoslovanski narodni epiki. Ponatis iz Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slovena XX-1, Zagreb, Jugosl. akademija znanosti i umjetnosti, 1921. Rezultat razprave je, da je izmed orožja srbske narodne pesmi doma kovan samo meč, vse ostalo orožje je prihajalo iz tujine in kaže one tri kulturne vplive, ki so objemali in še objemajo Jugoslovane ter širijo njih duševno obzorje: turškega, italijanskega (benečanskega) in nemškega.

Benedikt Kraft: Die Zeichen für die wichtigeren Handschriften des griechischen Neuen Testaments. Herder, Freiburg i. Br., 1926. (Pregled novotestamentskih rokopisnih ziglov po sistemih Fischendorf, v. Soden in Gregory. Red sledi Sodenovemu.)